

Затверджено до друку
Вченою радою Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України

Збірник затверджено ВАК України як наукове фахове видання,
в якому можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень

Редакційна колегія

Ю.С. Шемшученко, доктор юридичних наук, академік НАН України (голова редколегії);
І.О. Кресіна, доктор політичних наук (головний редактор); О.М. Костенко, доктор юридичних наук;
В.І. Акуленко, доктор юридичних наук; О.Ф. Андрійко, доктор юридичних наук; В.Д. Бабкін, доктор
юридичних наук; О.В. Батанов, доктор юридичних наук; В.П. Горбатенко, доктор політичних наук;
В.Н. Денисов, доктор юридичних наук; О.В. Зайчук, доктор юридичних наук; А.А. Коваленко, доктор
політичних наук; О.В. Кресін, кандидат юридичних наук; П.Ф. Кулинич, кандидат юридичних наук;
І.М. Кучеренко, доктор юридичних наук; Л.І. Лойко, доктор політичних наук; Н.Р. Малишева, доктор
юридичних наук; В.П. Нагребельний, кандидат юридичних наук; І.Г. Оніщенко, доктор політичних
наук; Н.М. Оніщенко, доктор юридичних наук; М.В. Оніщук, кандидат юридичних наук;
Н.М. Пархоменко, доктор юридичних наук; В.І. Семчик, доктор юридичних наук, член-кореспондент
НАН України; В.Ф. Сіренко, доктор юридичних наук, член-кореспондент НАН України;
О.В. Скрипнюк, доктор юридичних наук; І.Б. Усенко, кандидат юридичних наук; Н.М. Хуторян,
доктор юридичних наук; Я.М. Шевченко, доктор юридичних наук; Л.Є. Шкляр, доктор політичних
наук; О.І. Ющак, доктор юридичних наук.

Д 36 Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки.
Випуск 59. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2013. –
600 с.

У збірнику висвітлюються актуальні питання теорії та історії держави і права, держав-
ного управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного і підпри-
ємницького, аграрного та екологічного права, кримінології, кримінального і кримінально-
процесуального права. Значна увага приділяється проблемам сучасної політичної науки.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів і студентів, усіх, хто прагне
отримати знання з юридичних і політичних наук.

Адреса редакції

01601, Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, к. 211
Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України
тел. 279-73-96, факс 278-54-74

ISSN 1563-3349

© Інститут держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України, 2013

Розділ 1

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 340.1.

М. І. МІРОШНИЧЕНКО

ДО ПРОБЛЕМИ КРИТЕРІЇВ ТИПОЛОГІЇ СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ

Обґрунтовано авторський погляд на проблему типології сучасних правових систем. Зроблено висновок про те, що в умовах політико-правової глобалізації розбудову типу (ідеальної моделі) правових систем доцільно розробляти з урахуванням соціокультурної і соціоекономічної аспектології традиції надання прав (східна традиція) і традиції природного володіння правами (західна традиція). А типологію здійснювати на основі пріоритетного критерію «правовий стиль» і уточнювального – «ступінь реалізації природних прав людини».

Ключові слова: класифікація, тип, типологія, правовий стиль, правова традиція.

Мирошніченко М. І. К проблеме критериев типологии современных правовых систем

Обоснован авторський взгляд на проблему типології сучасних правових систем. Сделан вывод о том, что в современных условиях политико-правовой глобализации разработку типа (идеальной модели) правовой системы целесообразно осуществлять с учетом социокультурной и socioeconomicальной аспектологии традиции предоставления прав (восточная традиция) и традиции естественного владения правами (западная традиция). А типологию осуществлять на основе приоритетного критерия «правовой стиль» и уточняющего критерия «уровень реализации природных прав человека».

Ключевые слова: классификация, тип, типология, правовой стиль, правовая традиция.

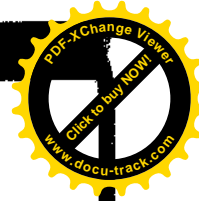
Miroshnichenko Mariya. The problem of criteria typology of modern legal systems

Substantiated author's view on the issue of typology of modern legal systems. In modern conditions of political and legal globalization development type (ideal model) legal system it is advisable to carry out the sociocultural and socioeconomic aspectology tradition of granting rights (Eastern tradition), and the tradition of the natural rights of ownership (Western tradition). A typology be based on prioritetnogo criteria „legal style” and the qualifying criteria „the level of natural rights”

Key words: classification, type, types, legal style, legal tradition.

Радикальні зміни світоустрою, пов'язані з процесами глобалізації, вимагають поглибленого теоретико-методологічного осмислення і критичного перегляду усталених підходів до проблеми типології сучасних правових систем. Типологія має

© МІРОШНИЧЕНКО Марія Іванівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Університету «Україна»

Зміст

Розділ 1. Теорія держави і права

<i>Мірошніченко М.І.</i> До проблеми критеріїв типології сучасних правових систем	3
<i>Заморська Л.І.</i> До питання про визначення сучасного права	10
<i>Волинець В.В.</i> Функції держави і правове забезпечення її взаємодії з громадянським суспільством	16
<i>Пильгун Н.В., Рошук М.В.</i> Забезпечення прав, інтересів і свобод людини та громадянина – пріоритетне завдання органів державного управління у сфері виконавчої влади	23
<i>Шакірзянова І.В.</i> Політичний режим та законність: взаємодія та взаємозв'язок	30
<i>Котенко О.А.</i> Право і політика: характеристики взаємодії	37
<i>Гордимов А.В.</i> Доктринальні джерела права та права людини в романо-германській та англосаксонській правових системах	43

Розділ 2. Історія держави і права

<i>Омельчук В.В.</i> Нормативно-правові акти проти єретиків у структурі норм церковно-канонічного права Візантійської імперії (кінець IV – XI ст.)	48
<i>Цимбал В.О.</i> Розвиток та функціонування мережі ошадних установ на території України у 20-х – 30-х рр. XX ст.	55
<i>Лебедев Д.В.</i> Правове регулювання діяльності відділу судової медицини та медичної експертизи Міністерства народного здоров'я та опікування Української держави у 1918 р.	59

Розділ 3. Конституційне право

<i>Антонов В.О.</i> Об'єкти національної безпеки та їх особливості	65
<i>Берназюк Я.О.</i> Правотворчість Президента України крізь призму особливостей деяких видів його актів	71
<i>Галоненко Л.В.</i> Місце політичних партій в політичній системі України	78
<i>Абасов Г.Г.</i> Проблеми визначення конституційно-правових гарантій прав місцевого самоврядування	83
<i>Волощук О.Т.</i> Місце та роль уряду у механізмі здійснення зовнішньої політики	89
<i>Петришина-Дюг Г.Г.</i> Поняття та структура правового статусу політичних партій	97
<i>Царук Л.С.</i> Еволюція поняття права на мирні зібрання в Україні	105
<i>Клименко О.І.</i> Поняття і зміст забезпечення конституційного права громадян України на мирні зібрання	110
<i>Зайцева І.О.</i> Організаційно-правове забезпечення муніципальної статутної нормотворчості в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку ...	115
<i>Толкачова І.А.</i> Проблеми законодавчого регулювання подвійного громадянства в Україні	122

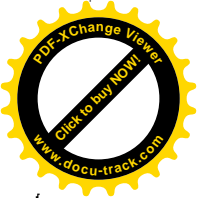
<i>Кадук Т.Д.</i> Проблеми реалізації парламентського контролю за діяльністю виконавчої влади в Україні	128
---	-----

Розділ 4. Адміністративне право

<i>Синкова О.М.</i> До питання організаційно-правового забезпечення аудиту адміністративної діяльності	136
<i>Муза О.В.</i> Об'єкт адміністративно-процесуальних правовідносин	141
<i>Менів Л.Д.</i> Суб'єкти адміністративно-правового регулювання захисту прав споживачів	147
<i>Трегубов Е.Л.</i> Поняття та структура механізму реалізації права на судовий захист в адміністративному судочинстві України	152
<i>Коцовська О.Л.</i> Права споживачів як об'єкт адміністративно-правової охорони	159
<i>Черкуха М.М.</i> Проблема недосконалості інвестиційного законодавства в Україні та шляхи її вирішення	166
<i>Досічук К.Ф.</i> Розвиток наукових підходів до осмислення правового забезпечення організації та діяльності органів нотаріату в Україні ...	170
<i>Чекотовська О.Е.</i> Теоретико-правові аспекти визначення основних понять у сфері електронного документообігу	174
<i>Корол О.В.</i> Застосування угод про обмін інформацією у зв'язку із проведенням митними органами документальних перевірок	181

Розділ 5. Цивільне, підприємницьке, господарське та трудове право

<i>Шамшина І.І.</i> Представництво працівників у колективно-договірних відносинах	195
<i>Нелін О.І.</i> До питання доказів та доказування у нотаріальному процесі України	203
<i>Шимон С.І.</i> Сутність майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин: спроба теоретичного осмислення	208
<i>Третьякова В.Г.</i> До питання про кодифікацію біоетичного законодавства та створення біоетичної інфраструктури в Україні	214
<i>Красицька О.В.</i> Підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини	220
<i>Коструба А.В.</i> Деякі питання цивільно-правового делікту як правоприпиняючого юридичного факту	226
<i>Коросд С.О.</i> Доступність правосуддя в цивільних справах як засіб забезпечення його ефективності	231
<i>Дорошенко Л.Н.</i> Несоответствие количественного состава участников хозяйственного общества требованиям закона как основание принудительной ликвидации	237
<i>Васильев С.В.</i> Кодифікація як основна форма систематизації джерел цивільного процесуального права України	244
<i>Зеліско А.В.</i> Цивільна правосуб'єктність корпоративних інвестиційних фондів	250
<i>Харченко О.С.</i> Правове врегулювання відносин розмежування земель державної та комунальної власності	256
<i>Іванюченко О.В.</i> Комп'ютерна програма як частина винаходу	260
<i>Кучма О.Л.</i> Соціальний ризик і соціальний випадок: до питання про співвідношення понять	265
<i>Габрелян А.Ю.</i> Поняття та сутність дефініції «податкове консультування» ...	270

ності з 1 вересня 2005 р., але як до цієї події, так і після неї мають місце чинні виключення норм або внесення змін до нього, причому останні почали це робити ще до вступу в силу цього нормативного акта. Водночас слід зазначити, що завжди вони вносилися (і вносяться) виважено й системно.

1. *Медведев Д. А.* Новый Гражданский кодекс Российской Федерации: вопросы кодификации // Кодификация российского частного права / Под ред. Д. А. Медведева. М.: Статут, 2008. – С. 5. 2. *Теоретические* вопросы систематизации советского законодательства / Под ред. С. Н. Братуся и И. С. Самощенко. – М.: Госюриздат, 1962. – С. 10-12. 3. *Керимов Д. А.* Кодификация и законодательная техника. – М.: Госюриздат, 1962. – С. 34-35. 4. *Коломосць Т.О., Астахов Д.С.* Кодифікація адміністративно-процедурного законодавства України: Монографія. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – С. 22-23. 5. *Малишев Б.В.* Систематизація як засіб відображення телеологічних (цільових) зв'язків у законодавстві України // Часопис Київського університету права. – 2011. – №1. – С. 24. 6. *Барсукова В.Н.* Основы структурирования кодифицированных актов. – М.: Статут, 2011. – С. 12-13. 7. *Розач О.Я., Гомонай В.В.* Поняття місця кодексу у системі законодавства України // Проблеми кодифікації законодавства України: Матеріали науково-практичної конференції / За заг. ред. Нагребельного В. П. Пархоменко Н. М. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – С. 52-56. 8. *Тихомиров Ю. А., Котелевская М. В.* Правовые акты: Учебно-практическое и справочное пособие. – М.: Юринформцентр, 1999. – С. 126-127. 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iacis.ru/data/normdoc/ass-31-21a.doc 10. *Тихомиров Ю.А.* Курс сравнительного правоведения. – М.: НОРМА, 1996. – С. 88-96. 11. *Барсукова В.Н.* Основы структурирования кодифицированных актов. – М.: Статут, 2011. – С. 26. 12. *Лалин Б.Н.* О Концепции проекта Модельного кодекса гражданского судопроизводства для стран Содружества Независимых Государств // СНГ: реформа гражданского процессуального права: Матеріали Міжнародної конференції / Под ред. М. М. Богуславского и А. Трунка. – М.: Городец-издат, 2002. – С. 43. 13. *Грошевий Ю. М.* Актуальні проблеми судопроцесу та судочинства в Україні // Університетські наукові записки. – 2007. – №1 (21). – С. 11. 14. *Білоусов Ю.В., Волкотруб С.Г.* Великий судовий кодекс України як спроба кодифікації процесуального законодавства // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2003. – № 2(6). – С. 174.

УДК 347.191.11

А. В. ЗЕЛІСКО

ЦИВІЛЬНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ КОРПОРАТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ

Розглядається конструкція правосуб'єктності корпоративних інвестиційних фондів як юридичних осіб приватного права, що здійснюють діяльність виключно із спільного інвестування. Встановлено, що для досліджуваних юридичних осіб притаманна особлива конструкція правосудатності, яка визначає спектр механізмів регулювання їх правового статусу, зокрема наявність специфічних установчих документів, вимог до формування активів та управління ними.

© ЗЕЛІСКО Алла Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Ключові слова: корпоративний інвестиційний фонд, юридична особа, інститут спільного інвестування, фінансова установа, правосуб'єктність, виключна правосудатність.

Зеліско А. В. Гражданская правосубъектность корпоративных инвестиционных фондов

Рассматривается конструкция правосубъектности корпоративных инвестиционных фондов в качестве юридических лиц частного права, которые осуществляют деятельность исключительно по совместному инвестированию. Установлено, что для исследуемых юридических лиц свойственна особая конструкция правосудатности, которая определяет спектр механизмов регулирования их правового статуса, в частности наличие специфических учредительных документов, требований к формированию активов и управления ими.

Ключевые слова: корпоративный инвестиционный фонд, юридическое лицо, институт совместного инвестирования, финансовое учреждение, правосубъектность, исключительная правосудатность.

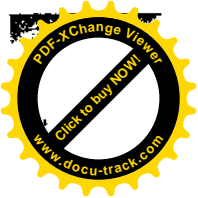
Zelisko Alla V. Civil capacity of corporate investments funds

In the article juridical person's capacity of corporate investments funds is analyzed as they are legal entities of Private Law that only invest. These legal entities have special civil capacity that determines range of mechanisms to regulate their legal status. Among them availability of articles of association, demands to the assets of the company and their conducting.

Key words: corporate investments fund, legal entity, civil capacity of legal entities, collective investment institution, financial institution, exceptional capacity.

Активна динаміка економічних відносин зумовлює відповідні процеси у чинному законодавстві України приводячи до постійного моніторингу його положень та приведення їх у відповідність до сучасних умов. У зв'язку з викладеними обставинами особлива увага як економістів, так і юристів сконцентрована на тих правових інститутах, ступінь розвитку яких є індикатором високого рівня ринкових правовідносин у державі. Серед таких правових інститутів насамперед слід указати на інститути спільного інвестування (далі – ІСІ), зокрема корпоративні інвестиційні фонди. Стаття 7 Закону України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» визначає корпоративний інвестиційний фонд (далі – КІФ) як ІСІ, який створюється у формі відкритого акціонерного товариства і провадить виключно діяльність із спільного інвестування¹.

Правове регулювання діяльності корпоративних інвестиційних фондів як юридичних осіб приватного права частково досліджувалося у працях таких відомих цивілістів, як В.І. Борисова, С.Н. Братусь, В.А. Васильєва, В.П. Грибанов, І.П. Грешніков, О.В. Дзера, О.Р. Кібенко, Н.В. Козлова, В.М. Кравчук, В.В. Луць, В.Д. Примак, В.М. Селіванова, І.В. Спасибо-Фатєєва, Г.Ф. Шершеневич та ін. Як професійні учасники інвестиційної діяльності, вказані фонди розглядалися в працях таких учених у сфері інвестиційного права, як В.М. Бутузов, О.Г. Богатирьов, І.М. Вінник, В.М. Коссака, А.І. Марушак, Т.В. Майорова, В.Д. Чернадчук, Д.Е. Федорчук та ін. Проте особливості регламентації статусу корпоративних інвестиційних фондів, які визначаються цілим спектром спеціальних законів та підзаконних нормативно-правових актів, зумовлюють потребу здійснення подальшого дослідження теоретико-правової моделі формування їх правосуб'єктності як юридичних осіб приватного права.

Відповідно до загальних положень теорії цивільного права, як суб'єктів цивільних та особистих немайнових відносин, юридична особа наділяється цивільною правосудністю². Саме наявність цивільної правосудності та дієздатності, за думку Р.О. Стефанчука, надає юридичній особі соціально-правової можливості бути визнаною учасником цивільних правовідносин³.

Як зазначає А.С. Довгерт, такі якості юридичної особи, як правосудність та дієздатність характеризуються певною специфікою, оскільки виникають одночасно з моменту її створення і припиняються також одночасно з дня внесення її до Єдиного державного реєстру запису про її припинення⁴.

Однак активні правові та економічні трансформації, які відбуваються в суспільстві, зумовлюють наявність такого сегменту юридичних осіб приватного права, щодо яких концепція виникнення правосудності та дієздатності набуває певно іншого характеру. До таких юридичних осіб належать і КІФ, у силу наявності у них статусу професійного учасника спільного інвестування.

О.Г. Олихтіна відносить їх до особливих комерційних юридичних осіб, які акумулюють грошові засоби. Спеціальні нормативно-правові акти, які регулюють діяльність зазначених організацій, обмежують їх правосудність для забезпечення платоспроможності⁵. Отже, О.Г. Олихтіна фактично веде мову про наявність економічних чинників, які зумовлюють обмежену правосудність таких юридичних осіб. Сумнів викликає доречність застосування до такої правосудності терміна «обмежена», оскільки в такому разі юридична особа реалізує можливість бути учасником певних правовідносин у межах, встановлених актами законодавства.

К.О. Кочергіна наголошує на тому, що КІФ належать до похідних організаційно-правових форм підприємницьких товариств, які утворюються в тих секторах ринку, де передбачено певний режим державного регулювання⁶. Усправді, механізм законодавчої техніки, який використовується під час регулювання КІФ, не дозволяє стверджувати про самостійність такої організаційно-правової форми, адже до них застосовуються загальні норми про акціонерні товариства в тих випадках, коли відсутні спеціальні положення.

Фактори економічного та соціального характеру визначають притаманну для КІФ особливу конструкцію правосудності, яка і є тим правовим засобом, що зумовлює механізми регулювання їх правового статусу. Правосудність такого типу юридичних осіб визначена не установчими документами, а безпосередньо законом, адже відповідно до ст. 7 Закону «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» КІФ провадять виключно діяльність зі спільного інвестування.

О.Я. Курбатов, досліджуючи статус кредитних організацій, визначив загальне поняття виключної правосуб'єктності – це дозволений тип правового регулювання, через те що в основі його лежить загальна заборона організаціям здійснювати всі правочини, операції і види діяльності, крім прямо дозволених і тільки при наявності дозволу. Тобто виключна правосуб'єктність організацій означає те, що дозволені їм правочини, операції і види діяльності мають бути вказані в законі⁷. Характеризуючи природу виключної правосудності, О.І. Зозуляк наголошує на тому, що вид діяльності у конструкції виключної правосудності виступає замість мети у конструкції спеціальної правосудності юридичних осіб⁸. Так, О.І. Зозуляк аргументує самостійність конструкції виключної правосудності юридичної особи, при якій встановлений імперативно законом дозвіл здійснювати певний вид

діяльності одночасно є заборонаю здійснювати інші види підприємницької діяльності.

Виключення виключної правосудності як самостійної категорії підтримується не всіма ученими. Зокрема, Н.В. Козлова стверджує, що в такому разі йдеться про встановлення законом спеціальної правосудності окремих видів юридичних осіб, що зумовлено потребою здійснення ефективного державного контролю за такими юридичними особами⁹. О.С. Ананських також визначає виключну правосудність юридичних осіб як різновид спеціальної, яка виникає в тих випадках, коли в юридичній особі на основі ліцензії з'являється право здійснювати лише вузьке коло певних видів діяльності при одночасному встановленні заборони займатись іншими видами діяльності¹⁰.

У принципі жодна із наведених концепцій не нівелює автономності категорії виключної правосудності. Адже проаналізовані аргументи науковців свідчать про наявність самостійної конструкції виключної правосудності, яка, поряд із цільовою правосудністю, є спеціальною категорією щодо встановленої у ст. 91 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) універсальної правосудності.

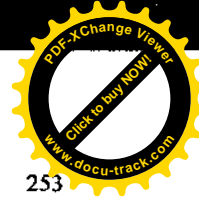
Конструкція правосудності юридичної особи є тим правовим засобом, який окреслює модель її правового статусу та відображається на реалізації нею правосуб'єктності, адже саме через категорію «правосудність» визначається можливість учасника набувати та здійснювати конкретні суб'єктивні права. ЦК України, визначаючи у ст. 91 універсальну правосудність юридичних осіб, містить лише загальні доктринальні положення, не враховуючи особливостей її реалізації окремими організаційно-правовими формами. Чинне законодавство України побудоване таким чином, що саме спеціальні нормативно-правові акти виконують функціональне завдання встановлення спеціальних конструкцій правосудності для певних видів юридичних осіб. За вказаним принципом встановлено і виключну правосудність КІФ.

Виключна правосудність визначає наявність у КІФ не лише статусу юридичних осіб, але й статусу інститутів спільного інвестування та фінансових установ. Наведені факти спричиняють насамперед особливий порядок формування правосуб'єктності КІФ.

КІФ як організації із статусом юридичної особи підлягають насамперед державній реєстрації шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців відповідно до ст. 4 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»¹¹. Однак виникнення цих дій для повноцінного функціонування КІФ як таких, що акумулюють кошти фізичних осіб для здійснення інвестиційної діяльності, недостатньо.

Зокрема, відповідно до пунктів 2.10 та 2.12 Положення про порядок реєстрації випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду від 21 грудня 2006 р. № 1585 спочатку здійснюється реєстрація КІФ та їх статуту в органах державної реєстрації, а потім – подання до НКЦПФР всіх необхідних документів на реєстрацію звіту про результати приватного розміщення акцій КІФ, регламенту КІФ та внесення КІФ до Єдиного державного реєстру інститутів спільного інвестування (далі – ЄДРІСІ)¹².

Отже, з моменту державної реєстрації як юридичної особи КІФ функціонувати як повноцінні інститути спільного інвестування, а отже, проводити безпосередньо діяльність із спільного інвестування, не можуть.

Положенням про реєстрацію регламенту інститутів спільного інвестування в Єдиному державному реєстрі інститутів спільного інвестування, затвердженим рішенням НКЦПФР від 6 липня 2002 р. № 197, визначено строк, протягом якого КІФ зобов'язані зареєструвати регламент – шість місяців з дня державної реєстрації КІФ як юридичної особи (п. 1 розділ 2 Положення)¹³. Саме протягом вказаного строку також відбувається реєстрація КІФ як інститутів спільного інвестування.

Згідно з п. 5 розділу 1 Положення підставою для внесення ІСІ до Єдиного державного реєстру ІСІ є зареєстрований в установленому НКЦПФР порядку регламент ІСІ. Внесення ІСІ до Єдиного державного реєстру ІСІ здійснюється шляхом присвоєння ІСІ реєстраційного коду та видачі свідоцтва. Така реєстрація здійснюється НКЦПФР протягом 30 робочих днів з дати надходження до Комісії передбачених Положенням документів. Діяльність із спільного інвестування можлива після внесення КІФ до вказаного реєстру та отримання свідоцтва.

Специфіка формування правосуб'єктності КІФ пов'язана також із тим, що ІСІ мають статус фінансової установи. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» фінансова установа – юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ, згідно із зазначеним Законом, належать також інвестиційні фонди і компанії, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг¹⁴. Фінансовою послугою є операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Корпоративний інвестиційний фонд є тим інститутом, що провадить діяльність, пов'язану з об'єднанням грошових коштів інвесторів з метою отримання прибутку від вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість.

Відповідно, КІФ як юридичні особи, які мають намір надавати фінансові послуги, зобов'язані звернутись до відповідного органу державного регулювання ринків фінансових послуг протягом тридцяти календарних днів з дати їх державної реєстрації для включення до державного реєстру фінансових установ (ст. 7 Закону).

Саме з моментом внесення юридичних осіб до реєстру фінансових установ пов'язується їх можливість здійснювати фінансові послуги. А якщо згідно із Законом надання певних фінансових послуг потребує ліцензування, то фінансові установи мають право на здійснення таких послуг лише після отримання відповідних ліцензій.

Отже, під час формування правосуб'єктності корпоративних інвестиційних фондів загальне доктринальне правило про виникнення правоздатності та дієздатності у юридичних осіб одночасно при їх державній реєстрації не спрацьовує. Під час формування правосуб'єктності КІФ можна виокремити кілька етапів: 1) державна реєстрація КІФ як юридичної особи; 2) включення КІФ до реєстру ІСІ; 3) включення КІФ до реєстру фінансових установ. Лише після проходження КІФ усіх перерахованих видів реєстраційних дій може йтися про виникнення у них повного обсягу правосуб'єктності, який дозволить їм повноцінно функціонувати як інститути спільного інвестування.

Стаття 8 Закону «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» передбачає, що КІФ створюється згідно із законодавством щодо питань діяльності акціонерних товариств з урахуванням особливостей, встановлених Законом. Особливості правового статусу КІФ зумовлюються наявністю у них виключної правоздатності. Вказана характеристика КІФ визначає специфіку правових механізмів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання їх діяльності. Насамперед йдеться про установчі документи, що є підґрунтям окреслення правового статусу КІФ у межах, визначених Законом.

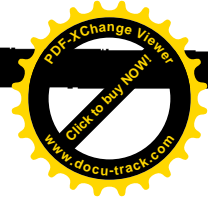
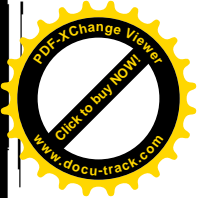
Для КІФ характерною є наявність спеціальних установчих документів, не притаманних для інших юридичних осіб. Відповідно до ст. 9 Закону КІФ провадить свою діяльність на основі статуту та регламенту. Регламент затверджується засіданнями КІФ. Зміни до регламенту затверджуються загальними зборами акціонерів. Регламент та зміни до нього підлягають реєстрації в НКЦПФР.

Передбачаючи спеціальні установчі документи для КІФ, законодавство доносить суперечливо окреслює їх правову природу та відомості, які повинні обов'язково в них міститися. Зокрема, наведена ст. 9 Закону визначає, що частиною регламенту є інвестиційна декларація, яка містить напрями інвестицій. Водночас ст. 3 Закону дещо інакше розкриває її поняття, зазначаючи, що це документ, який є складовою частиною регламенту ІСІ та додатком до договору з компанією з управління активами (далі – КУА), в якому передбачаються основні напрями та обмеження інвестиційної діяльності ІСІ. Цілковито очевидно, що таке неоднозначне визначення інвестиційної декларації спричиняє труднощі щодо розуміння її правової природи. Договір з КУА належить до переліку тих документів, на основі яких функціонує КІФ, а тому теж має ознаки документа установчого характеру, проте його положення насамперед зорієнтовані на окреслення обсягу повноважень КУА з метою захисту прав та інтересів інвесторів.

Серед правових механізмів, які застосовуються при регламентації діяльності КІФ та зумовлені виключною їх правоздатністю, слід вказати на спеціальний порядок формування активів. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» при створенні фінансової установи статутний капітал повинен бути сплачений у грошовій формі та розміщений на банківських рахунках комерційних банків, які є юридичними особами за законодавством України¹⁵. Порядок формування активів КІФ деталізований на рівні підзаконних нормативно-правових актів, згідно з якими протягом року з дати включення КІФ до ЄДРІСІ КУА реєструє в НКЦПФР випуск акцій, що здійснюється з метою спільного інвестування, та проспект емісії цих акцій. КУА подає НКЦПФР заяву і документи, необхідні для реєстрації випуску та проспекту емісії акцій, протягом 60 днів з дня прийняття рішення про розміщення акцій уповноваженим органом КІФ (п. 1 Розділ 2 Положення)¹⁶.

Усе вищезазначене є підґрунтям для висновку про наявність у КІФ особливо-го роду правоздатності, яка визначає спектр спеціальних механізмів регламентації їх правосуб'єктності, зокрема спеціальних установчих документів, особливих вимог щодо формування активів та управління ними. Однак спеціальне законодавство не завжди послідовно відображає у своїх нормах ці механізми, що потребує подальшої розробки науково-теоретичної конструкції регулювання статусу КІФ як спеціальної моделі організаційно-правової форми акціонерних товариств.

1. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15 березня 2001 року № 2299-III // ВВР України. – 2001. –

№ 21. – Ст. 103. 2. *Цивільне право України. Загальна частина: Підручник / За О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – С. 3.* 3. *Стефанчук Р.О. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин // Цивільне право України: Навч. посіб. / Ю. В. Білоусов, В. А. Ватрас, С. Д. Гринько та ін.; За Р. О. Стефанчука. – К.: Правова єдність, 2009. – С. 56.* 4. *Довгерт А.С. Загальні положення про юридичну особу // Цивільний кодекс України: Науково-практ. коментар / ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К.: Істина, 2004. – С. 5.* 5. *Отыхина Е.Г. Коммерческие юридические лица с особым правовым статусом, агрегирующие денежные средства: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.03. Казань: Казанский государственный университет им. В.И. Ульянова-Ленина, 2004. – С. 8.* 6. *Кочергина К.О. Зміст організаційно-правових форм підприємницьких товариств: інтереси, функції, правові засоби: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2005. – С. 10.* 7. *Кобатов А.Я. Правосуб'єктність кредитних організацій: теоретичні основи формування і проблеми реалізації: Автореф. дис. ... доктора юрид. наук: спец.: 12.00.03. – М., 2009. – С. 7–9.* 8. *Жозуляк О.І. Виключна правоздатність юридичних осіб як вид цивільної правоздатності // Юридична Україна. – 2009. – № 2. – С. 49.* 9. *Козлова Н.Б. Правосуб'єктність юридичного лица. – М.: Статут, 2005 – С. 15.* 10. *Анаших В.С. Гражданская правоспособность и гражданская процессуальная правоспособность юридического лица: понятие и соотношение: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. – Саратов, 2005. – С. 9.* 11. *Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV // ВВР України. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263.* 12. *Положення про порядок реєстрації випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду: Затверджено Рішенням НКЦПФР від 21.12.2006 р. № 1585 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0046-07>.* 13. *Положення про реєстрацію регламенту інститутів спільного інвестування та ведення Єдиного державного реєстру інститутів спільного інвестування: Затверджено Рішенням НКЦПФР від 06.07.2002 р. № 197 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0657-02>.* 14. *Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 р. № 2654-III // ВВР України. – 2002. – № 1. – Ст. 1.* 15. Там само. 16. *Положення про порядок реєстрації випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду: Затверджено Рішенням НКЦПФР від 21.12.2006 р. № 1585 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0046-07>.*

УДК 347.235

О. С. ХАРЧЕНКО

ПРАВОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН РОЗМЕЖУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Розглянуто загальні положення про державну та комунальну власність на землю в Україні. Охарактеризовано суб'єктів права державної та комунальної власності на землю. Основну увагу приділено аналізу нормативно-правових актів, що регулюють відповідні відносини. Виділено спірні положення, прогалини правового регулювання відносин розмежування земель державної та комунальної власності.

Ключові слова: земля, розмежування, державна власність, комунальна власність.

© ХАРЧЕНКО Олеся Степанівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Харченко Л. С. Правове урегулювання відносин розмежування земель державної та комунальної власності

Рассмотрены общие положения о государственной и коммунальной собственности на землю в Украине. Дана характеристика субъектов права государственной и коммунальной собственности на землю. Основное внимание уделено анализу нормативно-правовых актов, которые регулируют соответствующие отношения. Выделены спорные положения, пробелы правового регулирования отношений разграничения земель государственной и коммунальной собственности.

Ключевые слова: земля, разграничение, государственная собственность, коммунальная собственность.

Harchenko O. Legal regulation of relations division of state and municipal property

The general provisions of state and communal ownership of land in Ukraine. Characterized subjects of state and municipal land ownership. The main attention is paid to the analysis of regulations that govern those relationships. Highlight controversial provisions, gaps in the legal regulation of separation of state and municipal property.

Key words: land, division, state property, communal property.

Земля є основним національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави. Водночас земельні ділянки є індивідуально визначеними речами, одними з найбільш затребуваних об'єктів ринкового обороту. Попри продовження дії мораторію на відчуження окремих видів земель сільськогосподарського призначення, земельні ділянки іншого цільового призначення знаходяться у вільному обороті, зумовлюючи потребу у належному врегулюванні відносин власності на них. Особливий інтерес становить питання розмежування земель державної і комунальної власності, яке за весь період проведення земельної реформи майже не дало видимого результату. Активна законотворча діяльність у цьому напрямі не була ефективною. Так, Земельний кодекс України (далі – ЗК України) майже не закріпив норм, які стосувались би такого розмежування. Прийнятий у 2004 р. Закон України «Про розмежування земель державної і комунальної власності» не виправдав сподівань, тому цілком логічним кроком було продовження роботи над внесенням відповідних змін і доповнень до чинного законодавства України. Зазначене зумовлює актуальність обраної теми і потребу в дослідженні проблем правового регулювання відносин розмежування земель державної і комунальної власності.

Питання права власності на землю були і є предметом дослідження багатьох учених. Це, зокрема, В.І. Андрейцев, Г.Ю. Бистров, М.І. Козир, М.І. Краснова, В.З. Мунтян, О.О. Погрібний, В.І. Семчик, Н.І. Титова, Ю.С. Шемшученко, М.В. Шульга, В.З. Янчук, В.В. Носік та ін.

Серед суб'єктів права власності на землю слід виокремити територіальні громади і державу, адже ці суб'єкти у земельних відносинах поєднують виконання публічних функцій із участю у приватно-правових відносинах як рівні з іншими учасниками цивільних правовідносин. Вважаємо, що питання власності на землю повинні регулюватися як нормами цивільного, так і нормами земельного законодавства. Норми цивільного законодавства є основоположними у цій сфері, однак їх положення можуть і повинні бути деталізовані у земельному законодавстві, в якому враховано особливості такого специфічного об'єкта права власності, як земля.

Земельний кодекс України закріплює право комунальної власності на землю територіальних громад сіл, селищ, міст. У комунальній власності перебувають усі